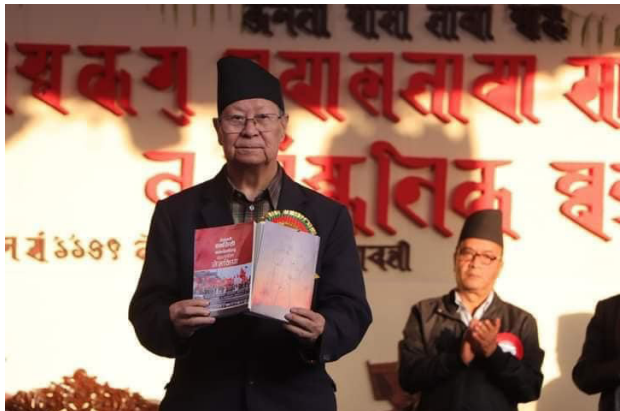

भक्तपुरको तःमुंज्यामा उठेको विचार

भक्तपुर । देशले सही नेतृत्व त्रिचालीसौं नेपालभाषा साहित्य तःमुंज्या (दुईदिने सम्मेलन) गत बिहीबार स्थानीय ज्येष्ठ नागरिक एवं सांस्कृतिक गुरु राम घेमोसुवाट मालश्री धुनको पार्श्वमा कलात्मक पानसमा दीप प्रज्ज्वलन गरी सुमद्घाटन भएको छ । ऐतिहासिक तथा धार्मिक स्थल ल्योसिं ख्यमा भएको उक्त तःमुंज्यामा नेपाल मजदुर किसान पार्टीका अध्यक्ष नारायणमान विजुक्छेले लिम्पियाधुरा, कालापानी नेपालको भूमिसित जग्गा साटफेर गर्ने विचारप्रति असहमति जनाउँदै त्यो क्षेत्र सामरिक महत्वको क्षेत्र भएकोले कुनै हालतमा नेपालले छोड्न नहुने विचार व्यक्त गरेका छन् ।

पुर्खाको रगतले कोरिएको हाम्रो सार्वभौम भूमि कहींको जग्गासित पनि साटिन नहुने स्पष्ट पादै उनले चीनले नेपालको सीमा कहीं नमिचेको बताए ।

अध्यक्ष विजुक्छेले भने, “कुनै व्यक्ति कुनै पदमा बस्नुभन्दा पनि पदअनुसारको काम उसले गरे नगरेको मुख्य हुन्छ । शिक्षक हुनु ठूलो कुरा होइन वरु पदअनुसारको पठनपाठन गर्नु ठूलो हो । भक्तपुरको शैक्षिक स्तर उठ्नुमा यहाँका शिक्षकहरूको परिश्रमको सकारात्मक परिणाम हो ।”

उनले भने, “हामी जो जहाँ जेसुकै पेशा व्यवसायमा रहे पनि इमानपूर्वक देश र जनताको सेवा गर्न समर्पित हुनुपर्छ ।” उनले, “विरामीसित नर्स, डाक्टर भर्कने हो भने त्यो पेशा नै छोड्नुपर्छ । पढाउन भर्को मान्ने व्यक्ति शिक्षक हुनुहुँदैन ।”

शिष्ट भाषा आजको आवश्यकता रहेको चर्चा गर्दै उनले यस्ता सभा गोष्ठी सम्मेलन आफै पनि एउटा कक्षा भएको बताए ।

उनले सो अवसरमा जनगायक चन्द्रबहादुर श्रेष्ठ, वरिष्ठ इन्जिनियर राजदास श्रेष्ठ, वरिष्ठ कार्टुनिस्ट मोहनश्याम खोकना र शिक्षाकर्मी अम्बिकामान मानन्धरलाई दोसल्ला ओढाई नगद रु. पच्चीस हजारसहित सम्मानपत्रद्वारा सम्मान गरिएको थियो ।

कार्यक्रममा वरिष्ठ अधिवक्ता कृष्णप्रसाद भण्डारीले देश आर्थिक मन्दीतिर गइरहेकोमा चिन्ता व्यक्त गर्दै सरकारले जनता परिचालन गरेर देशलाई जोगाउन आग्रह गरे ।

उनले चीनमा माओ त्सेतुङले रुसले दिएको दान सहयोग पनि नलिई जनपरिचालन गरी विकास निर्माणमा जोड दिएको दृष्टान्त पेश गरे ।

त्यसबेला दरबारले नै नेपालको नक्सा बुच्चे बनाएको प्रस्ट पारे ।

भारतीय प्रधानमन्त्री नरेन्द्र मोदीले कूटनीतिक आचरणविपरीत विवादित क्षेत्रमा भ्रमण गरेको चर्चा गर्दै उक्त क्षेत्र भारतकै हो भन्ने देखाउन मोदीले त्यस क्षेत्रका ३२ जना प्रतिनिधिहरूलाई भेटेर छलफल गरेको उहाँले बताउनुभयो ।

विवाद सद ाका लागि अन्त्य गर्न उक्त जग्गा भारतले नै लिने भए त्यसको सट्टामा बङ्गलादेशसम्म पुग्ने जग्गा नेपाललाई दिनुपर्ने धारणा राख्दै उहाँले जग्गा साटफेरका अनेक उदाहरण र विकल्पहरू छलफलका लागि प्रस्तुत गर्नुभयो ।

यसअघि एक वक्ताले उहाँको आलोचना गरेको सम्बन्धमा ‘अधकल्यो अध्येता’ भनी टिप्पणी गर्दै उहाँले पूर्ववक्ताको खण्डन गर्नुभयो ।

संसद्वा प्रेम सुवालले चुच्चे नक्सा जारी भएपछि नेपालको क्षेत्रफल कति भयो भन्ने प्रश्नको अहिलेसम्म जवाफ नमिलेको चर्चा गर्दै उहाँले आफ्नो अध्ययनअनुसार अब नेपालको क्षेत्रफल १,४७,१८१ वर्ग किमिमा ३७२ वर्ग किमि थपिएको तथ्याङ्क प्रस्तुत गर्नुभयो ।

वरिष्ठ मनोरोग चिकित्सक डा. धनरत्न शाक्यले मानसिक रोगीहरू समाजमा आवाजविहीन हुन्छन्, आवाजविहीनहरूको आवाजलाई पनि सम्बोधन गर्न सके समाज थप सभ्य हुने बताउनुभयो ।

जलस्रोत अध्येता रत्नसंसार श्रेष्ठले संसद्वा प्रस्तुत विद्युतीय विधेयकबारे देशमा खासै चर्चा नभएकोमा आश्चर्य व्यक्त गर्दै विधेयक नेपाली भाषामा नभई अङ्ग्रेजी भाषामा किन प्रस्तुत गरियो भनी प्रश्न गर्नुभयो ।

संरा अमेरिकी राष्ट्रपतिको गलत नाम उल्लेख भएको चर्चा गर्दै उहाँले भन्नुभयो, “अमेरिकाको इतिहासमा त्यो नामको व्यक्ति राष्ट्रपति बनेका छैनन् ।”

देशका हरेक नदीमा बिजुली देख्ने शासकहरूले देशको बिजुली देशमै खपत कसरी गर्ने भन्ने किन देखेनन् भनी उहाँले प्रश्न गर्नुभयो ।

नेपालमा प्रतिव्यक्ति सात हजार घनमिटर पानी छ तर पनि यहाँ पानीको सर्वत्र हाहाकार छ - न खान, न सिंच्न पाइएको छ भन्दै उहाँले लेसोथो भन्ने देशले दक्षिण अफ्रिकालाई पानी बेचेर देशको विकास गरेको उदाहरण दिनुभयो ।

“डा. के.आई सिले भारतलाई पानीको मूल्य लिएरमात्र

भारतलाई दिने शर्त राखेको र त्यो शर्तअनुसार अहिले रकम हिसाव गर्ने हो भने वार्षिक ५७ लाख डलर देशले पानीवाटमात्र कमाइ हुन्थ्यो”, उहाँले भन्नुभयो, “अहिलेको गणतान्त्रिक सरकार त केआई सिं जतिको पनि भएन, पानी सितैमा दिएर भारतमा सस्तोमा बिजुली बेच्ने सरकारी नीति गलत छ ।”

भक्तपुर क्यान्सर अस्पतालका वरिष्ठ चिकित्सक प्रा.डा. ऋषिकेशनारायण श्रेष्ठले भक्तपुर नगरपालिका क्षेत्रफलको दृष्टिले देशकै सानो पालिका भए पनि शिक्षा, स्वास्थ्य र सम्पदा संरक्षणमा अरूको लागि नमुनालायक भएको चर्चा गर्दै कुनै पनि क्यान्सर उपचारको लागि अब विदेशिनुपर्ने बताउनुभयो ।

सीमा अध्येता रतन भण्डारीले नेपाललाई धोका दिएर भारतमा सम्पत्ति जोड्ने ‘गजराज’ प्रवृत्ति बढिरहेकोमा चिन्ता व्यक्त गर्दै गणतन्त्रपछिका शासकहरूमा पनि भारतभक्ति रहेको आक्रोश व्यक्त गर्नुभयो । ‘जनमत’ साहित्यिक पत्रिकाका सम्पादक मोहन दुवालले साहित्यिक पत्रकारिताको इतिहास सुनाउँदै साहित्यिक पत्रकारिताको १२५ वर्षमा पनि स्थिति अझै दयनीय रहेको बताउनुभयो । वाग्लुङका नेवारहरूले नेवार संस्कृति जोगाउँदै आएको चर्चा उक्त क्षेत्रका रामविन्दु श्रेष्ठले गर्नुभयो भने वन विज्ञान तथा वातावरण विज्ञानका अध्येता रोशन शेरचनले भक्तपुरको सांस्कृतिक निधिको प्रशंसा गर्दै देशलाई उपभोक्तावादबाट जोगाउन जनता चनाखो हुनुपर्नेमा जोड दिनुभयो ।

लेखक एवं भनपा वडा नं. ५ का वडाध्यक्ष योगेन्द्रमान विजुक्छेको सभापित्वमा भएको उक्त कार्यक्रममा नेपालभाषा साहित्य तःमुंज्या काठमाडौं महानगरकी रत्ना डंगोल, नेपालभाषा साहित्य तःमुंज्या ललितपुरका महन्त महर्जनले पनि शुभकामना मन्तव्य राखे भने आयोजक समितिका अध्यक्ष बलराम सिबन्जारले स्वागत मन्तव्य राखे ।

पहिलो चरणको साहित्यिक कार्यक्रममा नवोदित तथा स्थापित साहित्यकारहरूबाट कथा, कविता, निबन्ध र गीतहरू प्रस्तुत गरेका थिए । दोस्रो चरणमा एकाङ्की, नाटक, प्रहसन, नृत्यलगायत प्रतिस्पर्धात्मक सांस्कृतिक विधाहरू प्रस्तुत गरिएको थियो । अन्य वर्षहरूमा भन्दा फरक यो वर्ष देशघाटी एमसीसी सम्मौद्विविरुद्ध संघर्षमा नेमाकिपा विमोचन गरिएको थियो ।

अन्तर्राष्ट्रिय

६ करोड यूरो मूल्यको प्राचीन सुनका आभूषण बरामद

एजेन्सी .- स्पेनको प्रहरीले छ करोड यूरो (छ करोड ४० लाख अमेरिकी डलर) भन्दा धेरै मूल्यको सदियौं पुरानो सुनका कलाकृतिहरू बरामद गरेको बताएको छ । प्रहरीका अनुसार ती आभूषण चोरी गरेर अवैधरूपमा युक्रेनबाट बाहिर लगिएको थियो ।

हार, ब्रेसलेट र भुम्कासहित ११ वटा टुक्रा सन् २००९ र सन् २०१३ को बीचमा किएभ सङ्ग्रहालयमा प्रदर्शन गरिएको थियो र सन् २०१६ भन्दा पहिला युक्रेनबाट तस्करी गरेर ल्याइएको प्रहरीले एक विज्ञप्तिमा बताएको छ । प्रहरीका अनुसार ती सामग्री ईसापूर्व आठौं र चौथो शताब्दीबीचको भएको अनुमान गरिएको छ ।

तीन स्पेनी र दुई युक्रेनी नागरिक ९तीमध्ये एक अर्थोडक्स चर्चका पादरी० लाई कारवाहीका हिस्साका रूपमा गिरफ्तार गरिएको थियो । उक्त चर्चलाई युक्रेनका साथै अल्बानिया, बुल्गेरिया, साइप्रस र उत्तरी मेसेडोनियामा अधिकारीहरूको सहयोगमा सञ्चालन गरिएको थियो ।

प्रहरीका अनुसार कलाकृतिहरू युक्रेनी अर्थोडक्स चर्चका हुन् भन्ने देखाउनका लागि अङ्ग्रेजी, युक्रेनी र स्पेनी भाषामा नक्कली कागजात बनाइएको थियो ।

“यी यस्ता टुक्राहरू हुन् जसलाई लिलामी घरजस्ता सामान्य कानूनी माध्यमबाट बेच्न सकिँदैन”, प्रहरी प्रवक्ता अना रामोनले भने ।

सन् २०२१ मा एउटा टुक्रा भेडाको टाउको भएको सुनको बेल्ट म्याड्रिडमा एक व्यापारीलाई विक्री गरिएपछि प्रहरीले आफ्नो अनुसन्धान सुरु गरेको थियो ।

उक्त अनुसन्धानबाट अन्य १० वटा कलाकृति प्राप्त भयो जसलाई प्रहरीले गत महिना सिद्घिहरूबाट बरामद गरेको थियो । ती टुक्राहरूको अध्ययन स्पेनको राष्ट्रिय पुरातत्व सङ्ग्रहालय र मुलुकको सांस्कृतिक सम्पदा संस्थानले गरिरहेका छन् । रासस / एएफपी

के चीनले आणविक हतियार बढाउँदै छ ?

एजेन्सी - चीनले पछिल्लो एक वर्षमा आफ्नो आणविक हतियारको भण्डारमा तीव्र रूपमा बढोत्तरी गरेको अमेरिकाले दावी गरेको छ । योसँगै अब चीनसँग रहेको आणविक हतियारको संख्या ५०० पुगेको छ ।

अमेरिकी रक्षा मन्त्रालय पेन्टागनले जारी गरेको एक वार्षिक प्रतिवेदनमा सन् २०३० सम्ममा चीनले आफ्नो आणविक हतियारको संख्या दोब्बर बनाउन चाहेको पनि दावी गरिएको छ ।

यद्यपि सुरुमा आफूले आणविक हतियारको हमला नगर्ने नीतिमा चीन अहिलेपनि कायम रहेको समेत उक्त रिपोर्टमा उल्लेख गरिएको छ ।

रिपोर्ट अनुसार चिनिया आणविक हतियारमा भएको वृद्धिको उक्त संख्या पूर्वानुमान गरिएको भन्दा निकै धेरै हो । तथापि चीनको परमाणु हतियारको भण्डार अहिले पनि अमेरिका तथा रुसको तुलनामा अत्यन्तै कम हो ।

स्टकहोम इन्टरनेसनल पिस रिसर्च इन्स्टिच्युटका अनुसार रुससँग करिब ५८८९ वटा आणविक हतियार छन् भने अमेरिकासँग रहेको आणविक हतियारको संख्या ५२४४ छ ।

सन् २०२१ मा अमेरिकी रक्षा मन्त्रालयले चीनसँग करिब ४ सय आणविक हतियार रहेको आँकलन गरेको थियो ।

एक वरिष्ठ अमेरिकी रक्षा अधिकारीले हालै सञ्चारमाध्यमहरूसँग कुरा गर्दै चिनियाँ आणविक हतियारको तीव्र वृद्धि अमेरिकाका लागि ठूलो चिन्ताको विषय रहेको बताएका छन् ।

उनी भन्छन्, ‘हामीले यो संकेत दिने कोसिस गरिरहेका छैनौं कि चीन उसका लागि गरिएका अनुमानभन्दा धेरै अगाडि बढिसकेको छ । हामी केवल यो कुरा बुझाउने कोसिस गरिरहेका छौं कि चीन उक्त आँकलनभन्दा अगाडि निस्कने मार्गमा छ ।’

चिनियाँ राष्ट्रपति सि जिनपिंगले सन् २०४९ सम्ममा चीनसँग एक विश्वस्तरीय सेना हुने बताइसकेका छन् । सन् २०१२ मा सत्ता सम्हालेसँगै उनले चिनियाँ सेनाको आधुनिकीकरणमा काम गरिरहेका छन् ।

चीनले हाल जुन प्रकारको आणविक हतियारको भण्डार बढाउने काम गरिरहेको छ त्यो अधिल्ला प्रयासहरूको तुलनामा निकै तीव्र तथा जटिल रहेको बिहीबार सार्वजनिक पेन्टागनको रिपोर्टमा उल्लेख छ।

अमेरिकी अधिकारीहरूका अनुसार चीनले आफ्ना मिसाइल स्थलहरूका तीनवटा नयाँ क्लस्टरहरू निर्माणको काम सम्भवतः सन् २०२२ मै पूरा गरिसकेको छ ।

रिपोर्ट अनुसार यी तीन नयाँ स्थानहरूमा कम्तिमा पनि तीन सयवटा नयाँ आईसीवीएम साइलोज छन् । आईसीवीएमको अर्थ त्यस्ता ब्यालेस्टिक क्षेप्यास्त्र हुन् जसको मारक दूरी ५५ सय किलामिटर भन्दा धेरै हुन्छ ।

अमेरिकी रिपोर्टमा चिनियाँ सेनाको रकेट फोर्सले केही यस्ता आईसीवीएम विकसित गर्ने प्रयास गरिरहेको दावी गरिएको छ जसले चीनबाट अमेरिकाको हवाई तथा अलास्का लगायतका क्षेत्रमा पारम्परिक आक्रमण गर्ने धम्की दिने क्षमता राख्नेछ ।

रिपोर्ट अनुसार चीन आफ्नो आणविक हतियारमा वृद्धि गर्नुका बाबजुत आफ्नो डिटेरेन्सको नीतिमा कायम रहेको छ । यसको अर्थ चीनले आफ्नो तर्फबाट सुरुमा आणविक हतियारहरूको प्रयोग गर्नेछैन । इन्टरनेसनल इन्स्टिच्युट फर स्ट्राटेजिक स्टडिजका शोधार्थी हेनरी वोएड भने यो वृद्धिदर धेरै असाधारण नलाग्ने बताउँछन् ।

उनका अनुसार आफ्नो १ हजार आणविक हतियार बनाउने घोषित लक्ष्यतर्फ अघि बढ्ने उसको गति पूर्वानुमानभन्दा केहीमात्रै धेरै हो । एसिया सोसाइटी पोलिसी इन्स्टिच्युटका अधिकारी लयल मरिसका अनुसार हाइपरसोनिक मिसाइलहरू लगायतका कारण चीन आफ्नो दोस्रो पटकमा मात्र आणविक हतियार प्रयोग गर्ने नीतिमा अडिनसमेत गाह्रो भैरहेको छ । सोही कारणले पनि उसले आफ्नो हतियारको भण्डारमा बढाउन बाध्य भैरहेको छ ।

-बीबीसीबाट

थिमि टाइम्स
THIMI TIMES WEEKLY
साप्ताहिक

मध्यपुर थिमिबाट नियमित रूपमा प्रत्येक हप्ताको बुधवार प्रकाशित हुने थिमि टाइम्स खोजी खोजी पढौं ।

साथै हाम्रो वेबपेज

<https://www.thimitimes.com.np>
<https://www.facebook/thimitimes.com.np>
 email: thimitimes@gmail.com.
 Contact No. 9851102273

थिमि टाइम्स
thimitimesnews.com

“मातृभाषाको उन्नति नगर्ने जातिको पतन र विनाश हुन धेरैबेर लाग्दैन ।”
- बाल गंगाधर तिलक

“नारी मात्र पुरुषको पत्नी होइनन्, उनी राजनीतिक नेता, कार्यकर्ता पनि हुन् ।”
- कृष्णकाया

सम्पादकीय

यातायातमा हुने गैर कानुनी कार्य रोक्नै पर्छ

मुलुकमा राज्यबाटै घोषित चाड बडा दशैं - २०८० बिदाइ भएको छ । यस अवसरमा विगतमा भै यो पटक पनि राष्ट्रको ढुकुटीबाट अत्याधिक धनराशी खर्च भएको छ । यसका लागि राज्यको हरेक संयन्त्रबाट बडा दशैंको उपलक्ष्यमा सामूहिक रूपमा भोज-भतेर गर्नेदेखि विभिन्न शक्ति पीठहरूमा पूजाआजा का साथै पशुबली समेत दिइयो । त्यस्तै हर्ष बधाईका नाममा नेपाली सेनाले संघीय राजधानी काठमाडौंको टुँडीखेलमा तोप पडकाउदै दशैं शुभारम्भ भएको संकेत स्वरुप गरेर बमवारी जस्तै तहल्का मच्चिने गरी राष्ट्रको सम्पती धुँवामा उडाइयो । त्यस्तै राष्ट्र सेवकको नाममा आमनेपाली नागरिकले राज्यलाई बुझाएको विभिन्न शीर्षकका कर, राजस्वबाट संकलित रकमबाट दशैं पेशकी, भत्ता स्वरूप व्यक्तिगत रूपमा करोडौं खर्च भयो । यस किसिमको फजुल खर्चले के आमनेपाली नागरिकले सहज र सरल तरिकाले सेवा, सुविधा पाउनका साथै राष्ट्रको के कस्तो विकासमा लगानी भएको हो त भन्ने सवाल पनि त्यति नै उठिरहेको छ ।

यो मुलुक बहुधार्मिक राष्ट्र भएकोले अन्य धर्मको प्रसंगमा त्यति बिघ्न खर्च त के लाख सम्म खर्च भएको पाइदैन, सरकारी ढुकुटीको तर, दशैं जसलाई प्रत्यक्ष-अप्रत्यक्ष रूपमा हिन्दूहरूको मात्र भनि प्रचार प्रसार गर्दै अतिवादी शैली प्रदर्शन गरेकोमा सर्वत्र विरोध र निन्दा पनि त्यति कै हुने गरेको छ । फलस्वरूप राज्य सरकारवाटै घोषणा गरिएका चाडबाड दशैंको अवसरमा करिव साता दिन नै देशको हरेक गतिविधि बन्द हुन्छन् । यसले चाडबाड नमान्ने अनि प्रशस्त आम्दानी नभएका श्रमजीवीहरू भोक भोकै रहने तर, हुनेखाने देखि सरकारी उच्च तहदेखि निम्न तहसम्मका कर्मचारी सेना, प्रहरी, आयोग, नियोग, संघसंस्था सबैले तलब, भत्ता, पेशकी लिई मौजमस्ति गर्ने परम्परागत निरंकुश, सम्भ्रान्त संस्कारलाई समानता कायम गर्दै समयानुकूल बनाउन जरूरी देखिएको छ । यस्तै देशको हरेक गतिविधि बन्द भएपनि गरेर खानेदेखि सरकारी, गैर सरकारी, प्राइभेटमा रोजगारी गर्नेहरूसमेत घर जाने क्रममा यातायात व्यवसायीहरूद्वारा त्यति कै मारमा पर्ने गरेको दृष्टान्त अहिले मात्रै होईन विगत देखि कै परम्परा हो । यसको निराकरणका लागि सरकारका सम्बद्ध निकाय स्वयं सरकार नै मुक-दर्शक बनिरहेको आमनागरिकको गुनासो यस्तै चाडबाड कै बेला हुने गरेको छ । अहिले पनि यस्तै भएको थियो र यो प्रक्रिया आउने चाड तिहारसम्म कायम रहने निश्चित छ । यद्यपि सरकार र व्यवसायीहरू त्यस्तो चर्को, यातायात भाडा त असुलिरहेका छन् तर सरकारको सम्बद्ध निकाय भने ति बढी भाडा असुलेकोलाई कारवाही गर्ने प्रतिवद्धता जाहेर गरेपनि वास्तवमा कुनै कारवाही नहुने आमनेपालीको गुनासो रहेको छ । यसले विच बाटोमा दुःख भोग्नु परेको आमयात्रुहरूले गुनासो गर्ने गरेका छन् । जबकि, ती कामहरू गैर कानूनी हुन तैपनि तिनलाई कसले कानुनी दायरामा ल्याए त भन्ने प्रश्न त्यति कै खडा भएको र अहिलेसम्म नै हुने गरेको दाखिएको छ । अतः त्यसका लागि सरकारको सम्बद्ध निकाय यातायात व्यवस्था विभाग, ट्राफिक प्रहरीले आमनागरिक सामु यातायातका ती दलाल विचौलियालाई कानुनी कारवाहीको दायरामा ल्याउने पर्दछ । तब मात्र त्यस्तो जनविरोधी दलाली कार्यको अन्त्य होला कि ?

नेपाल आर्मी, इण्डियन आर्मी, ब्रिटिस आर्मी, सिंगापुर प्रहरीलगायत विभिन्न शारीरिक फिटनेशको लागि हामीलाई सम्झनुहोस् ।

MASTER RAJESH RAI
Owner/Training Director

GURKHA FITNESS & EDUCATION CENTRE

Seti Badh Marga Deep-16, Pokhara

+ 977 - 61 - 442292, 442293
+ 977 9803370473

E-mail : rajrajesh56@yahoo.co.uk
www.facebook.com/gurkhatraining

धमाधम खाली हुन थाले उपत्यकाका घरहरू

रुपा थापा
बुढोपाकाले भन्थे, ‘अन्कालमा बिउ जोगाउनु, हुलमुलमा ज्यान जोगाउनु ।’ मुलुकमा आएको आर्थिक मन्दी तथा व्यापारव्यवसाय ठप्प भएपछि अधिकांशले कोठा र सटर छोड्न थालेका छन् । काठमाडौं उपत्यकाभित्र मात्र नभई उपत्यका बाहिर पनि कोठा, फल्याट र सटर छोड्नेको संख्या हवातै बढेको छ । बजारमा सुन्दा र बुझ्दा ७० प्रतिशत मानिस भाडा तिर्ने नसक्ने अवस्थामा पुगेका छन् ।

यस्तो अवस्थामा समेत घरधनीहरू भाडा बढाइरहेका छन् । त्यसकारण अब घरधनीहरूको आँखा नखुले सबै कोठा, सटर र फल्याट खाली हुने छन् । व्यापारव्यवसाय गर्नेहरू ढुबिसकेका छन् । अनि विभिन्न संघसंस्था तथा पसलहरूमा काम गर्नेहरूले वर्षेदेखि तलब पाएका छैनन् । दुई वर्षअघि एउटा खाली सटर २० लाखदेखि ५० लाखसम्म बिक्री हुन्थ्यो ।

एउटा कोठा १० हजारदेखि २० हजार र एक फल्याट १५ हजारदेखि ३० हजारसम्म जान्थ्यो । एउटा सटरको मासिक २० हजारदेखि १२ लाखसम्म लिइन्थ्यो । घरधनीहरूले अझै पनि विगतमा यत्रो पैसा लिएको सम्झने र भाडा नघटाउने हो भने सबै कोठा, सटर र फल्याट खाली रहनेछ ।

कतिपय घरधनीले त आफ्नो घरको कोठा, फल्याट र सटर खाली हुन नदिन आधा भाडा अहिले र आधा पछि तिर्नु भन्नुका साथै भाडा घटाइदिने भनेर समेत डेराबहाललाई फर्काइरहेको पाइन्छ । यता, एउटाले छोडेमा अर्को आइहाल्छ भन्ने घमण्डी घरधनीहरूको घर महिनौं दिनदेखि खाली छ ।

अहिले सरकारी कर्मचारीले मात्र हो मिठो खान पाएको र भाडा तिर्न सकेको । आम सर्वसाधारणलाई त विहानबेलुकाको छाक टार्न समेत हम्मेहम्मे परेको छ । यसले उपत्यकाभित्र होस् या बाहिर अब फन्न कोठा, फल्याट र सटर खाली हुने छ । कतिपय व्यापारीले दशैंअघि नै सटर छोडे भने कतिपय दशैंमा व्यापार हुन्छ भनेर कुरेर बसे ।

तर, दशैंमा समेत सोचेअनुरूप व्यापार नभएपछि उनीहरू पनि सटर भाडा तिर्न नसकेर सटर खाली गर्ने सोचमा छन् । काठमाडौं उपत्यकाभित्र ७७ ओटै जिल्लाका मानिसहरू शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगार, अवसरलगायतका कारण बसोबास गर्दै आएका छन् । यहाँ अस्थायी बसोबास गर्दै आइरहेकाहरू हरेक वर्ष दशैं मान्न भने आफ्नै गाउँघर फर्किन्थे ।

वर्षेनी उपत्यकाबाट दशैं

मान्न् २० लाखदेखि ३० लाखको हाराहारीमा सर्वसाधारण गाउँघर फर्किने गर्थे । तर, यो वर्ष जम्मा १३ लाख मात्र आफ्नो गाउँघर गए । दशैंमा भन्दा पनि दशैं अघि नै मानिसहरू आफ्नो गाउँघर फर्किए । अहिले धेरै मानिसहरू आफ्नो जन्मथलो फर्किएका छन् । अहिले अधिकांश जिल्लामा शिक्षा, स्वास्थ्य, सडक र बत्तीको विकास भइसकेको छ ।

यसरी आफ्नो जन्मथलो छोडेर अवसरको खोजीमा उपत्यका वा सदरमुकाममा बस्दै आएकाहरू अहिले भाडा तिर्न नसकेर आफ्नै गाउँघर फर्किएका छन् । उनीहरू अब उपत्यका आउन चाहदैनन् । पहिला पो व्यापारव्यवसाय हुन्थ्यो । काम गरेको ठाउँबाट पनि मासिक रुपमा तलब पाइन्थ्यो ।

तर, अहिले व्यापारव्यवसाय पनि नचलेपछि र काम गरेको ठाउँबाट पनि तलब नपाएपछि अधिकांश विदेश पलायन भएका छन् । दिनमा हजारौं नेपाली युवा खाडी मुलुक गएका छन् । पैसा हुनेहरू अमेरिका, अस्ट्रेलिया गएका छन् । अहिले अर्थविदहरू भन्छन्, ‘खाडी मुलुक गएकाले पठाएको रेमिट्यान्सले मुलुक चलेको छ । अमेरिका, अस्ट्रेलिया गएकाले त देश खोको बनाएका छन् ।’

२०५० सालमा दुई सयमा पाइने कोठा अहिले १२ हजार पर्छ । ०४५ सालमा तीन हजारमा पाइने सटर अहिले १२ लाख पर्छ । यति महंगो भाडा पाइने भएपछि पैसा हुने र नहुने दुवैले जग्गा किनेर घर बनाए । आखिर बैक तथा वित्तिय संस्था वा व्यक्तिबाट मिटरब्याज कर्जा लिएर नै किन नहोस् । सबैमा घर बनाउने रहर चल्थो ।

विदेश गएकादेखि व्यापारव्यवसाय गर्ने, सरकारी जागिर खाने र राजनीति गर्ने समेतले जग्गा किनेर घर बनाई भाडामा लगाएको पाइन्छ । अहिले एउटै घरमा पाँच वटा सटर बनाइएको देखिन्छ । त्यस्तै, एउटै घर पाँच तल्लेदेखि १८ तल्लेसम्म छ । पाँच सटरमध्ये एउटा सटर भाडामा भएपनि चार वटामा टुप्नेट लेखिएको भेटिन्छ ।

कोठा, फल्याट पनि खाली छन् । अहिले घरधनीहरूलाई रातभर निन्द्रा लाग्दैन । भाडामा लगाउन बैकबाट ऋण लिईलिइ बनाएको घर पूरै खाली भएपछि उनीहरूको भोक, निन्द्रा र तिर्खा नै मेटिएको छ । दुई वर्षअघि एउटै घरधनीले आफ्नो घर भाडामा लगाएर मासिक लाखदेखि करोडसम्म उठाउन्थे । तर, राज्यलाई घरबहाल कर तिर्दैनन् थिए ।

डेराबहालसँग पानी, बत्ती र फोहोरको पैसा मनलाग्दी लिन्ये ।

घरधनीको जिब्रोमा कोठा, फल्याट र सटरको मूल्य हुन्थ्यो । महिना मनुअघि भाडा माग्थे । पैसा लिन्ये तर विल दिदैनन् थिए । कपडा धुएपछि छतमा सुकाउन दिदैनन् थिए अनि सवारीसाधन राखेको पनि पैसा असुल्ये । मासिक एक हजारदेखि तीन हजारसम्म ।

तीन/तीन महिनामा भाडा बढाइन्थ्यो । मागेजति भाडा नदिए पुरानोलाई निकालेर नयाँ डेराबहाललाई पहिलाभन्दा दोब्बर भाडामा लगाउन्थे । दुई तल्लाको नक्सा पास गरी पाँच तल्लाको घर बनाउन्थे । घरका कोठा, फल्याट र सटर सबै भाडामा लगाउन्थे अनि बडा र नगरपालिकामा गएर घरमा सबै आफन्त बसेको भन्दै ढाट्थे ।

डेराबहालकोमा पाहुना आएमा जुता गन्न आइपुग्थे घरधनीहरू । बच्चा भएको, बुढाबुढी, एकलो महिला, विद्यार्थी, अपांग र तल्लो जातको मानिसलाई कोठा दिदैनन् थिए घरधनीहरू । उपत्यकाभित्र एउटा कोठा पाउन छ महिना लाग्ने गर्थ्यो । आफुले खोज्न नसकेर कोठा खोज्ने अफिसलाई पाँच हजारदेखि २० हजारसम्म दिनुपर्थ्यो ।

अहिले त जताततै ‘कोठा खाली छ’, ‘फल्याट खाली छ’, ‘सटर खाली छ’ भनेर लेखिएको पोस्टरहरू देखिन्छ । घर धमाधम खाली हुन थालेपछि घरधनीहरूले एकातिर मासिक भाडा उठाउन पाएका छैनन्, अर्कोतिर घर पूरै खाली भएपछि त्यँही घरले तर्साएको छ । फेरि घर पनि बैकको नाममा छ ।

बैकबाट लिएको कर्जाको महिनामहिनामा किस्ता तिर्नुपर्छ । भाडामा बस्ने मान्छे नभएपछि बैकलाई कसरी किस्ता तिर्ने ? मुलुकभर ९५ प्रतिशत मानिसहरूको घर र सवारीसाधन बैकको नाममा छ । हिजो घरजग्गाको मूल्य बढिरहन्छ भनेर मानिसहरूले बैकबाट लोन लिएर जग्गा किनी घर बनाए । दुई वर्षअघि तीन करोडमा किनेको घरजग्गा अहिले लाखौंमा बिक्री नभएको पनि सुनिन्छ ।

एकतर्फ, घरजग्गाको मूल्य घटेको घट्यै छ, अर्कोतर्फ बैकले किस्ता तिर्न दबाव दिएको दिदै छ । फेरि घर बेच्नौं बिक्री हुन्न, बैकको ऋण तिरौं त पैसा छैन । ८०/८५ वर्षका वृद्धाहरूले सार्वजनिक स्थलमा बसेर कुरा गरिरहेका हुन्छन् कि २०३५ सालमा काठमाडौंको बगरमहलदेखि तीनकुनेसम्मको जग्गा रोपनीको ५० हजारमा पाइन्थ्यो ।

त्यतिबेला यो जमिन पूरै खेत रहेको उनीहरू बताउँछन् । एक रोपनी जमिनमा १६ आना हुन्छ । यँही ठाउँको जग्गा तीन वर्षअघि

आनाको छ करोडमा बिक्री भएको स्थानीयवासिन्दाहरू बताउँछन् । ०३५ सालमा ५० हजारमा किनेको जग्गा तीन वर्षअघि ९६ करोडमा बेचियो ।

५० हजारमा बेचेलाई ९६ करोड घाटा भयो त ५० हजारमा किन्नेलाई ९६ करोड नाफा भयो । तर, यँहीको ठाउँको जग्गा तीन वर्षअघि ६ करोडमा किनिएकोमा अहिले बेच्छुभन्दा ४० देखि ४५ लाखसम्ममा किन्ने मान्छे समेत नभेटिने बताइन्छ ।

०३१/०३२ सालमा नेपालले अन्य मुलुकमा खाद्यान्न निर्यात गर्ने गर्थ्यो । यति मात्र नभई अनुदानमा समेत खाद्य दिने गर्थ्यो । ०४१/०४२ सालदेखि जग्गा दलाली तथा भूमाफियाहरूले जग्गाको खण्डीकरण गर्न सुरु गरे । त्यसअघि उपत्यकाभित्र तथा बाहिर सबै खेतीयोग्य जमिन थिए । बारीका पाटा थिए ।

जग्गा दलालीहरूले आनाको हजार रूपैयाँमा खेतीयोग्य जमिन किनी खण्डीकरण गरेर आनाकै लाखदेखि करोडसम्ममा बेचे । अहिले ९० प्रतिशत खेतीयोग्य जमिन खण्डीकरण गरेर घर बनाएर मासिसकेको छ । पाँच प्रतिशत जमिन बाँफो छ अनि बाँकीमा खेतीपाती गरिएको छ । मुलुकमा भोकमारीको संकट देखा परिसकेको छ । खाद्य संकट निमित्तन चिन्ता बढ्दो छ ।

व्यक्ति वा बैक तथा वित्तिय संस्थाको लगानी घरजग्गा, गाडी र सेयरमा छ । दलालीहरूले बैकद्वारा सय रूपैयाँमा निष्काशन गरेको सेयर ३५ सयमा बेचे । भारतले एक लाखमा बनाएको गाडी नेपालमा २० लाखमा बेचियो । अहिले सेयरको कारोबारमा दिनहुँ गिरावट आएको छ । सवारीसाधन किनबेचमा पनि मन्दी छ ।

यसले गर्दा बैक तथा वित्तिय संस्थाको लगानी जोखिममा परेको छ । घरजग्गा, गाडी र सेयरमा गरेको लगानीकै कारण सहकारीहरू रतारात भान्नुपरेको थियो । बैकको पनि त्यँही हालत हुने देखिन्छ । अहिले बजारमा घरजग्गा, गाडी र सेयर किन्ने कोही छैन । न त भाडामा बस्ने नै कोही छ ।

सहकारीभै बैक पनि ढुन्ने अवस्थामा पुगेको सर्वसाधारण थाहा पाएपछि बैकमा बचतकर्ताको लाम लागेको छ । तर, बचत गर्न नभई बचत निकाल्न । मानिसहरूले आआफ्नो घरमा पैसा लुकाइसकेका छन् । जसका कारण बजारमा पाँच सय र हजारको नोट हाहाकार हुन थालेको छ ।

भक्तपुर

पाठक मन्थन

खबरदारी गर्ने कार्यमा सक्षम

श्रीसम्पादकज्यू,
करिव देशको हजारौं संख्यामा रहेको पत्रपत्रिकाको माफ्रमा सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिका पनि एक प्रमुख भएको हामी नारी पाठक, शुभचिन्तकको मूल्याङ्कन छ । यसका लागि त्यस सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिका सम्बद्ध टिमले आफ्नो कार्य सम्पादन, प्रकाशनसँगै व्यवस्थापनले अझै मेहनत गर्दै एक नम्बरमा दर्ज गर्न सक्नु पर्छ । त्यसैगरी अर्कोतिर नारी जगत्लाई जस्तै दुःखी, गरीब, उत्पीडित असहाय, असक्ते, बुद्धवृद्धा, बालबालिका, अपांग हरेकको निमित्त सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिका अत्यन्तै प्रिय, उपयोगी बन्दै गएको हाम्रो ठहर छ । तसर्थ सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिकाले हरेक समयमा हुने गरेका राम्रा भन्दा पनि नराम्रा अपहेलित, भेदभाव, गैरजिम्मेवार कार्यशैली प्रति सर्वेक्षण र निगरानी गर्दै सम्बन्धित निकाय, संघसंस्था र अभियन्ता हरूलाईसमेत खबरदारी गराउने कार्यमा सक्षम रहनेमा हामी पूर्ण आशावादी छौं । यसरी सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक पत्रिकाले हामी नारीहरू जो समाजका हरेक तह तप्काबाट पीडित, निमुखा सीधा, अपहेलित, असहायको भावना विचारसँगै समस्याग्रस्तको सेवा सुविधामा सम्बद्ध निकायका अलावा समाजलाईसमेत सचेत गराउन सक्रिय रहेकोमा हामी अत्यन्तै आभारी रहेको अवगत गराउन चाहन्छौं धन्यवाद ।

अनुष्का किराती - घरान - ०९, सुनसरी, कल्पना चाम्लिङ - रामप्रसादराई गापा-५, भोजपुर, जमुना गुरुङ, रातमाटे पोखरा, कास्की, मैया आलेमगर, म्याङलुङ-६, तेह्रथुम, प्रमिसा शाक्य - विराटनगर उपमनपा-४, मोरङ ।

सान्दर्भिक छन्, पाठ्य सामग्री.....

श्री सम्पादकज्यू
त्यस सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक आखबारको गतांकमा प्रकाशित समाचार सम्पादकीय लगायतका पाठ्य सामाग्रीहरू समय सापेक्ष हुनुका साथै राष्ट्रिय राजनीति देखि राज्यसत्ता संघीय, प्रदेश र स्थानीय तहसमेतले बुझ्नु अति आवश्यक भएको हाम्रो बुझाई छ । त्यस्ता विषयमा त्यस सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक आखबारले जसरी सत्य तथ्यमा आधारित रहेर प्रकाशन गरेका ती सामग्रीहरू हामी जस्ता धेरै पाठक, शुभचिन्तक र हजारौंलाई अति उत्तम लागेको छ । त्यस्ता विषयमा मुख्यगरी राजनीतिज्ञ, राजनीतिक पार्टीको कार्यकर्ता, नेता अनि सरकारमा बस्ने नेतृत्वले गम्भीर भएर मनन गर्दै कार्यान्वयन तर्फ अग्रसर हुनु पनि त्यती कै आवश्यक रहेको हाम्रो मत यसै स्तम्भ मार्फत सार्वजनिक गरेका छौ । त्यसरी सुम्निमा राष्ट्रिय साप्ताहिक आखबारले यथार्थ र वास्तविकतालाई मध्यनजर राख्दै प्रकाशन गरेका जति पनि पाठ्य सामग्री, लेख रचना, मुख्य समाचार, समाचार, टिका टिप्पणी अत्यन्तै सान्दर्भिक छन् । जसको अध्ययन, मनन गरी सम्बद्ध पक्ष विशेषगरी राजनीतिक शक्ति, सरकार, राज्यका हरेक संयन्त्रका साथै आमनागरिकसमेत गम्भीर बन्दै भविष्यमा उत्पन्न हुन सक्ने अवश्यंभावी खतरालाई वेलेमा अन्त्य गर्न कदम चाल्नु पर्दछ । त्यसका लागि वर्तमानमा देखिएका असमझदारी, असमानता जस्ता भेदभाव पहिचान गरी निराकरण तर्फ लाग्नै पर्दछ । -अर्जुन भक्त वान्तवा - पाँच घाटे, छिचुवा, भोजपुर, कर्मध्वज रानोहोँछा-इन्द्रायणी, खोटाङ, गञ्जुमान लोहरुङ, खाँदबारी-०१, संखुवासभा, देवीलाल धिसिङ, चियावारी, सिन्धुली ।

आदिवासी जनजाति

रोजिना लामा

आदिवासी जनजजाति आयोगले विगतमा सरकारलाई गरेको सिफारिस कार्यन्वयन हुन नसकेको पाइएको छ। आयोगमा पदाधिकारी नियुक्त भए पछि हरेक वर्ष वार्षिक प्रतिवेदन सहित आदिवासी जनजातिका सरोकार राख्ने विषयमा सरकारलाई सिफारिस गर्दै आएको भएतापनि हालसम्म ती सिफारिसहरु कार्यन्वयन हुन नसकेको आयोगले हालै प्रकासित गरेको विवरणमा उल्लेख छ।

आयोगले आर्थिक वर्ष २०७७/७८ मा समावेशी चरित्रको राष्ट्रिय सभा हुनु पर्ने लगायतका २२ बुँदामा सिफरिस गरेको थियो। यसै गरी आर्थिक वर्ष २०७८।७९मा सुनकोशी मरिन ड्राइभर्सनको क्षतिपुर्ती तथा मुआव्जाको विषय समेत गरी २८ बुँदाको सिफारिस गरेको थियो। सो सिफरिसमा पनि कुनै प्रगति देखिएको छैन।

संघ, प्रदेश र स्थानीय तहलाई गरिएको सिफारिस कार्यन्वयनको निराशाजनक अवस्था रहेकै अवस्थामा गत आर्थिक वर्षको प्रतिवेदन राष्ट्रपति रामचन्द्र पौडेलसमक्ष प्रस्तुत गर्दै थप २१ बुँदाको सिफरिस आयोगले गरेको छ। सो सिफारिस पनि कार्यन्वयन हुन सक्ने अवस्था देखिदैन।

आयोगका अध्यक्ष रामबहादुर थापामगर यस पटकको सिफरिस कार्यन्वयन हुनेमा आसावादी रहेको बताउनु हुन्छ। ‘विगतमा आयोगले राज्यलाई ५० वटा सिफरिस गरेको थियो, ती कुनै पनि कार्यन्वयन भएनन्।’अध्यक्ष थापा मगरले आयोग परिसरमा आयोजित पत्रकार सम्मेलनमा भन्नुभयो –‘तर यस पटकको सिफरिस भने कार्यन्वयन हुनेमा आयोग आसावादी छ।’

आदिवासी जनजाति आयोग संवैधानिक निकाय हो। आयोगले गरेको सिफारिस कार्यन्वयन गर्नु राज्यको दायित्व हुन्छ।

नेपालको संविधानको धारा २६१ मा आदिवासी जनजाति आयोगको व्यवस्था भएको र २६१ को उपधारा (४) मा काम कर्तव्य तथा अधिकार संघीय कानून बमोजिम हुने व्यवस्था रहेको छ। सोही व्यवस्थालाई टेकेर आदिवासी जनजाति आयोग ऐन, २०७४ क्रियाशिल रहेको छ।

यस ऐन अनुसार आयोगले आदिवासी जनजाति समुदायको समग्र स्थितिको अध्ययन गरी तत्सम्बन्धमा गर्नु पर्ने नीतिगत,

कानूनी र संस्थागत सुधारका विषयमा नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्ने काम कर्तव्य तथा अधिकार तोकिएको छ।

आयोगले सो कानून अनुसार आयोगको काम कर्तव्यका १९ बुँदा रहेका छन्। सबै बुँदामा नेपाल सरकारलाई सिफरिस गर्ने अधिकार तोकिएको छ। यस अनुसार आदिवासी जनजाति समुदायको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका लागि राष्ट्रिय नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार समक्ष सिफारिस गर्नु पर्ने अधिकार तोकिएको छ। आयोगले आदिवासी जनजाति समुदायको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा त्यस्तो समुदायको सशक्तीकरणका सम्बन्धमा भएका व्यवस्था प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन भए नभएको विषयमा अध्ययन अनुसन्धान गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न चाल्नु पर्ने कदमका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिन सक्ने व्यवस्था छ।

आयोगले कानूनी, नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्थामा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने, कार्यक्रम कार्यान्वयनको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्न गर्ने, आयोगले गरेका सिफारिस वा दिएका सुझाव कार्यान्वयनको सम्बन्धमा अनुगमन गर्ने वा गराउने, विभिन्न भाषा, लिपि, संस्कृति, इतिहास, परम्परा, साहित्य, कलाको अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यस्तो भाषा, लिपि, संस्कृति, इतिहास, परम्परा, साहित्य, कलाको संरक्षण र विकासको लागि कार्यक्रम तर्जुमा गरी नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने लगायतको काम गर्नु पर्ने हुन्छ।

आदिवासी जनजाति आयोगले आदिवासी जनजाति समुदायको सम्बन्धमा नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता कार्यन्वयन भए नभएको अनुगमन गरी नेपाल सरकारलाई कार्यान्वयनको लागि आवश्यक सिफारिस गर्ने वा सुझाव दिन सक्ने व्यवस्था छ।

आयोगले हरेक वर्ष कार्यन्वयनको अवस्था सहितको विवरण समेटिएको प्रतिवेदन राष्ट्रपति समक्ष पेश गर्नु पर्ने छ। संविधानको धारा २९४ अनुसार राष्ट्रपतिले प्रधानमन्त्री मार्फत संसदमा सो प्रतिवेदन र सिफरिस

प्रहार गरेको प्रहरीले जनाएको छ। राजेश जोशीसहितको समुहलाई आइतवार सार्वजनिक अपराधमा मुद्दा दायर गरेको जावलाखेल प्रहरी परिसरका प्रहरी वरिष्ठ उपरिक्षक सिद्धि विक्रम शाहले जानकारी दिए।

४७ वर्षिया सोम लामाले भने, ‘चिया खान जाऔं भनेर राजेश जोशी जीले भन्नुभयो र म कोठा भित्र गए, बाइबल कलेजको जग्गामा तपाईंको भुमिका के हो भन्दै मलाई गाली गर्नुभयो, मैले आफ्नो कुरा राख्न खोज्दै थिए, एककासी मलाई राजेश र उनको समुहले हातपात गरे र म अर्धचेत भए, धेरै हारगुहार गरे तर कोही मलाई बचाउन आएनन्,’ पीडित लामाका अनुसार बौद्ध सदस्य राजेश जोशी, सविना थापा र प्रिन्सपल प्रकाश लामा र उनका भाई पूर्ण लामाले उनलाई ज्यान मार्ने धम्की दिएका छन् भने उनीहरूले सोही कलेजमा अध्ययनरत विद्यार्थीहरूलाई प्रयोग गरेर केही महिनाअघि सांघातिक आक्रमण पनि गरेको बताए।

सुनियोजित रूपमा ज्यान लिने तरिकाले कार्यालय परिसरमा लाठी तथा हतियारको प्रयोगद्वारा आफ्नो दाईंमाथि कुटपीट भएको र कुटपीटबाट उनको शरीरमा निलडाम छ भने उनको शारीरिक अवस्था निकै गम्भिर रहेको उनका भाई सुरेश कुमार योञ्जनले जानकारी दिए।

घटनाका बारेमा कलेजका अध्यक्ष मंगलमान महर्जनलाई बुझदा उनले आफूलाई यस विषयमा केही थाहा नभएको भनेर नाटकिय शैलीमा पन्छ्न खोजे। उनले घटनाको निष्पक्ष छानवीन गरेर दोषीलाई आवश्यक कारवाही

पेश गर्नु पर्ने संवैधानिक प्रावधान छ।

यसरी संवैधानिक तथा कानुनी प्रावधान अनुसार नै सरकारलाई बुझाइएको सिफारिसहरु कार्यन्वयन हुन सकेको छैन।

२१ बुँदे सिफरिस पनि औपचारिकतामा सिमित

आयोगले विगतमा भैं यस वर्ष पनि आदिवासी जनजातिसंग सम्बन्धित २१ बुँदे सिफारिस सहितको प्रतिवेदन राष्ट्रपति मार्फत सरकारलाई बुझाएको छ। यस वर्ष गरिएका सिफारिसहरु विगतकै निरन्तरताका रूपमा रहेका छन्।

यस वर्षको सिफारिसमा जनगणनाको परिणाम सच्याउनु पर्ने, आदिवासी जनजाति विश्व विद्यालय स्थापना गर्नु पर्ने, आदिवासी मन्त्रालय गठन गर्नु पर्ने, आदिवासीका भापालाई सरकारी कामकाजको भाषा बनाइनु पर्ने लगायतका विषय सिफरिसमा परेको छ।

सिफरिसमा विश्व आदिवासी दशक कार्यन्वयन गर्नु पर्ने, प्राकृतिक स्रोत परिचालन गर्दा स्वतन्त्र, अग्रिम जानकारी सहितको मन्जुरी लागू गरिनु पर्ने, धर्म निरपेक्षको भावना अनुसार कानुनको संशोधन गरिनु पर्ने, आदिवासी जनजाति उत्थान राष्ट्रिय प्रतिष्ठानलाई सुदृढीकरण गरिनु पर्ने, आदिवासी मिडियालाई आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु पर्ने, लापोन्मूख राउटेको संरक्षित क्षेत्र कायम गरिनु पर्ने लगायतको बुँदामा सिफरिस गरिएको छ।

विगतका सिफारिसहरुमा पनि समावेशी तथा समानुपातिक व्यवस्था, भाषा, संस्कृति तथा परम्परागत ज्ञान तथा संस्कृति सम्बन्धि सिफारिस गरिएका थिए। तर ती सिफारिसहरु कार्यन्वयनमा नआएको पृष्ठभूमिमा यो अर्को सिफारिस भएको छ।

आयोगले औपचारिक रूपमा नेपाल सरकारलाई आदिवासी जनजातिसंग सम्बन्धित सिफारिस गरे पनि अध्ययन अनुसन्धानको आधारमा सिफारिस गर्नु पर्नेमा आयोगले अनुसन्धान गर्ने र गराउने कार्यमा चासो दिएको देखिन्न।

आयोगका सिफरिसहरु कुनै जातीय संस्थाका माँग पत्रजस्तो मात्र देखिएको छ। सिफारिस कार्यन्वय नहुँदा सर्वान्धि समूदायमा परेको प्रभावका बारे आयोगको प्रतिवेदन मौन छन्।

भाषा–साहित्य

लघुकथा

सहयोग

- आर.व्हे.

हरिरलाई यसपाली ल्यासिंख्योमा साहित्य सम्मेलन हुने भएर मनै गडगड भइरहेको थियो । त्यो सहित्य सम्मेलन मुख्य गरी नेपाल भाषाको उत्थान र विकासका साथै देशमा भइरहेको विकृति विसंगति, राजनीति, अर्थनीति, जलस्रोतविद्, सिमाविद्, डाक्टर, प्रध्यापक, शिक्षा विद्, अन्तर्राष्ट्रिय राजनीतिका साथै तल्लो वर्गको उत्थान, साम्राज्यवाद र विस्तारवाद विरुद्ध कलम चलाउने साहि्त्यीक कार्यक्रम भएकोले निकै उत्साहित थियो। त्यसलाई भव्य रूपमा संचालन गर्न दिलोज्यान दिएर लागि परे। तर कार्यक्रम सफल पार्न आफू मात्र उत्साहित भएर भएन्। जनताको सहयोग बिना सफल नहुने उसलाई थाहा थियो। त्यसको निम्ति जनताहरु भेला गरी विभिन्न समिति र उपसमितिहरु गठनमा सहभागी भयो। सबै मजदुर किसानहरूलाई भेला गर्दै उत्साहित बनाई क्रियाशील बनाएको देख्दा हरि तीन छक्क पर्यो।।

हरिरलाई मन परेको कुरा के हो ? भने साहित्य समाजको ऐना हो। यसले समाजमा आमूल परिवर्तको लागि टेवा पुग्दछ भने असत्य, अन्याय र भष्टाचारविरुद्ध आवाज उठाउने, तल्लो वर्गको उत्थानको निम्ति लेख्ने भएकोले साहित्य राजनीतिक हतियार हो भनिन्छ भन्ने उद्गारमा विश्वस्त थियो। साथसाथै एउटा भाषा स्थापित हुन हजारौं बर्ष लाग्छ यस्तो भाषा जोगाउन र भाषा उत्थानको लागि त्रीचालीसौं बर्षदेखि भक्तपुरमा नेपाल भाषा सहित्य तःमुज्या क्रियाशील भएको इतिहासहरु बुझे। उसलाई जनताले बोल्ने भाषामात्र बाच्ने भएकोले “जनाता म्वासा भाषा म्वाईः” अथवा जनता बाच्ने भाषा बाचिन्छ भने नारा सोझै आना ठिक लागेको रहेछ र नेपाल भाषा सहित्य तःमुज्या जनताको आर्थिक, भौतिक र नैतिक सहयोगबाट संचालित हुने थाहा भयो। त्यसलाई सफल पार्न सहकारीहरूमा आर्थिक सहयोग उठाउने क्रममा देखिएका दृष्यले आकासबाट खसेको महशुस गर्यो। उसलाई असल नियतले राम्रो कामको लागि जनताले जनताको लागि जनतालाई गर्ने यस्तो साहित्य सम्मेलनमा आफूलाई समान दृष्टिकोण राख्ने सहकारी भन्नेहरूको बक्रदृष्टि देख्दा अच्चम लाग्यो। कुनै राजनीतिक पार्टी वा व्यक्तिगत स्वार्थको लागि सहयोग उठाएको होइन बरु भाषा उत्थान र साहित्य विकासको लागि भएकोले सहयोग गर्न अष्ट्यारो नमान्दा हुन्थ्यो भने हरिरलाई मनमा लाग्यो। कुनै विपद् पर्दा के सहकारीले सहयोग गर्नु हुदैन र ?! भनि उसको मनमा प्रतिप्रश्न उठ्जियो। यस्तो पुण्य काममा बक्रदृष्टि राखेर सहयोग नगर्ने यस्ता समान दृष्टिकोण राख्ने सहकारीको आर्थिक सहयोग बिना नै जनताको सहयोगले सभ्य र भव्य तरिकाले सम्पन्न भयो। एउटा सहकारीले सहयोग नगर्दैमा सफल नहुने हाईन तर त्यसप्रति त्यो सहकारीको दृष्टिकोण र भावना कस्तो छ भन्ने बुझ्ने एउटा मेसो पनि हो। यो कुरालाई मनन् गर्दै हरि सहकारीबाट फर्कें।

ग्वसाखल र त्यससंग सम्बन्धित विभिन्न पर्दा अगाडि र पछाडिका मानुभावहरूले सफलतापूर्वक तःमुज्या सम्पन्न गरेकोमा धन्यवादका पात्र हुन् भने हरिरलाई लाग्यो। ति व्यक्तिहरु सम्मानयोग्य महानुभावहरु भएको भन्दै मनमनै सबैलाई धन्यवाद दियो।

जनताको काममा भाग्नो हाल्ने सहकारीले कुनै पनि संघसंस्थामा आर्थिक सहयोग गर्न नहुने ऐन, कानुन र निर्देशिका पालनाको कुरा गरी सहयोग गर्न इन्कार गर्छ। जबकि ऐन, कानुन र निर्देशिका विपरित सदस्यता दिने, ऋण दिने, कामै नगरी प्रबन्ध निर्देशक बनी तलब खाने, पदाधिकारीहरूले भत्ता खाने, नगरपालिकाको नक्सा पास ऐन, नियम र विनियम मिचेर संस्थाको संस्थागत भवन निर्माण गर्ने, अनियमित निर्माण गरी घर बनाउने कार्यले सहकारीहरु समस्यामा परिरहेको देखिन्छ। भक्तपुर नगरको कार्यक्षेत्र भएको सहकारीले नगर बाहिरका सयौं जना सदस्य बनाई तिनीहरूलाई ऋण समेत दिएर सहकारी दुबाइरहेको समाचारले कार्यवाहीको भागिदार हो भने उसलाई लाग्यो। तर असल नियतले काम गर्न चाहे समिति, उपसमितिहरूले एउटा बैठक भत्तामा मात्र सहयोग गरे पनि दशौं हजार हुन्छन्। सहकारीको सामाजिक कार्यक्रम अन्तर्गत वा सामुदायक विकास कोषबाट समेत सहयोग गर्न सकिने भएता पनि आमुल परिवर्तनको लागि जनताको काममा हेपाहा दृष्टि राख्ने सहकारी संस्थाले जनताको स्थानीय सरकार नगरपालिकाले पनि बहिष्कार गर्नुपर्छ र नगरपालिकामा बुझाउनुपर्ने सामुदायक विकास कोष नबुझाउने अनि ठूलो ठूलो कुरा गर्ने सहकारीलाई जनताले समेत बहिष्कार गर्नु उचित हुने, अझ त्यसका संचालक र प्रबन्धनिर्देशकलाईसमेत बहिष्कार आवश्यक रहेको मनमनै गुनगुनाउदै आफ्नो बाटो लागे। धन्यवाद !

कला–मनोरञ्जन

अपी हिमशृंखलामा छायाँकित भिडियो सार्वजनिक

काठमाडौँ - सुदूरपश्चिमको सबैभन्दा अग्लो हिमशृङ्खला अपीमा पहिलो पटक छायाङ्गन गरिएको भनिएको म्युजिक भिडियो ‘आएँ म त’ सार्वजनिक भएको छ।

मौसमका कारण छायाङ्गन गर्न कठिन करिब सात हजार एक सय ३२ मिटर उचाइमा रहेको हिमालको आधार शिविरमा छायाङ्गनको टोली पुर्‍याएर कलाकार एवं निर्देशक राजु भट्टले उक्त भिडियो सुटिङ गरेको हो।

काठमाडौँको वसन्तपुरदेखि दाचुलाको अपीसम्मका दृश्य समेटेर तयार पारिएको भिडियोमा धनगढीकी कलाकार बोन्दिता धामी र अपीवासीका साथमा भट्टको अभिनय छ। भिडियोले नेपालको प्राकृतिक सौन्दर्य र ग्रामीण जनजीवनलाई श्रव्यदृश्यमार्फत प्रस्तुत गरेको छ।

सिनेमाटोग्राफर केशव पाण्डेसमेतका मेहनतबाट तयार गरिएको भिडियोले अपी क्षेत्रलगायत समग्र नेपालको पर्यटनको क्षेत्रका लागि कोसे ढुङ्गाको काम गर्ने विश्वास व्यक्त गरिएको छ।

“संसारभर नै पछिल्लो समय युवाको रोजाइमा एडभेन्चर, ट्रेकिङ एवं ट्राभलइसम्बन्धी चलचित्र एवं कार्यक्रम पर्ने गरेकामा सो म्युजिकल फिल्मले नेपालको आन्तरिक एवं बाह्य पर्यटनको विकासमा महत्त्वपूर्ण भूमिका खेल्ने छ”, निर्देशक भट्टले भने। म्युजिक नेपालको युट्युव च्यानलमार्फत सार्वजनिक सो भिडियो मोबाइल एप र मोमो एपमा समेत उपलब्ध छ। भट्टको आफ्नै शब्द, सङ्गीत र मानश्वी मालाकारको एरेन्ज रहेको गीतमा उनको र ममता गुरुङको स्वर छ।

प्रजातन्त्र..

सम्बन्धित क्षेत्रमा सकारात्मक प्रभाव पार्नुको साटो भन्नु नकारात्मक प्रभाव पार्ने गरेको छ । यसले आमजनतामा निराशा जन्माउँदै गएको छ ।

पछिल्लो समय विवादमा रहेको सांसद क्षेत्र विकास कोषलाई पुनः ब्यूँताइएको छ । हुन त यो विषय अदालतको बहसको विषय बन्न गएको छ । केन्द्र सरकार, प्रदेश सरकार र स्थानीय सरकारले कुन, कुन क्षेत्रमा विकास गर्ने भन्ने कुरा स्पष्ट गरेर अगाडि बढे मात्रै सम्भव हुन्छ । सांसदहरूले आफ्नो भेटलाई हेरेर बजेट माग्ने, खर्च गर्ने, केन्द्र र प्रदेश पनि त्यसैबाट प्रभावित हुने तथा स्थायी तहलाई आवश्यकीय बजेट नहुने अवस्थामा विकास सम्भव छैन ।

अहिलेसम्म यही अवस्था चलि्रहेकाले विकासमा अवरोध भएको हो । केही क्षेत्रमा विकास भए पनि बजेट दोहोरिने, एक तहले अर्कोले सञ्चालन गरेका आयोजनाको वास्ता नगर्ने, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहबीच समन्वय नहुने अवस्थाले राज्यको ठूलो बजेट खर्च हुने तर प्रतिफल न्यून हुने अवस्थाबाट राष्ट्र र जनता पीडित छन् । सांसदहरु कानुन निर्माण गर्ने र सरकारले कानुन लागू गर्‍यो कि गरेन, त्यसको प्रभाव कुन क्षेत्रमा कस्तो पर्‍यो ? भनेर अनुगमन गर्ने र सरकारलाई निर्देशन दिने हो भने अवश्य पनि राष्ट्रका यावत् समस्या हट्दै जान्छन् । होइन, सधैँ सिन्डिकेट चलाउने, एक पटकको सांसद सधैँ सांसद भइरहनुपर्ने मानसिकता रहे लोक्तन्त्रमा खतरा रहिरहनेछ ।

२०७४ यता व्यापारिक तथा अन्य विविध क्षेत्रबाट पनि सांसदहरु निर्वाचित भएर वा समानुपातिक माध्यमबाट आउने गरेका छन् । यसले समग्र क्षेत्रको प्रतिनिधित्व हुने र सबै क्षेत्रका विषयमा संसदमा गम्भीर छलफल हुने तथा सबै क्षेत्रको विकास हुने आशा गर्न सकिने हो । संसदमा विविध क्षेत्रका सांसदहरु त आए तर कानुन बनाउँदा ती क्षेत्रका सांसदहरूले जनताको पक्षमा, जनहितलाई केन्द्रमा राखेर नभएर आफ्नो पसको पक्षमा कानुन बनाउन जोडबल गरेको देखिन्छ ।

यसमा उनीहरूसँग आर्थिक लाभ लिइरहने दलका शीर्ष नेता तथा अन्य टाढावाडा नेताहरूले पनि विभिन्न रुपमा सहयोग गरेको देखिन्छ । यसले राजनीति प्रतिको जनताको भरोसामा पनि आघात पुर्याएको छ । यी कुरालाई ख्याल गरेर अधि नबढ्ने हो भने प्रजातन्त्र वा लोकतन्त्रमा सधैँ खतरा मडारिने छ भने पुराना स्थापित दलहरुप्रतिको जनताको भरोसा टुटेर नयाँ विकल्प खोजिने निश्चित छ ।

यसका साथै केही विधयेकहरु प्रदेशसभाले पारित गरेपनि त्यसको बाध्यकारी रुपमा लागू गर्न नसकिने प्रावधान प्रदेशसभाको रहेको कारण पनि प्रदेशसभाको औचित्य माथि प्रश्न चिन्हसमेत उठ्ने गरेको छ । त्यसमा हाले बागमती प्रदेशसभाले बागमती प्रदेशमा नेवाल भाषा र तामाङ भाषा सरकारी कामकाजको भाषा बनाउन सकिने गरि विधयेक पारित गरेको छ । तर सो कानुन स्थानीय तहले मान्ने पर्ने बाध्यात्मक स्थिति भने छैन । यसबाट पनि प्रदेशसभा नेपालको सन्दर्भमा कमजोर देखिएको छ ।

कोशी....

गदैँ मुख्यमन्त्रीले कोशी प्रदेश सरकार अब नढल्ने बताए ।

गत असोज २७ गते मुख्यमन्त्री पदमा नियुक्त भएका कार्कीले असोज २८ गते दुईजना मन्त्री नियुक्त गरेका थिए । त्यसपछि मन्त्रिपरिषद् विस्तार भएको छैन ।

मुख्यमन्त्री कार्कीले अन्तर्राष्ट्रिय भाषाली समाजलाई कोशी प्रदेशको समृद्धिका लागि योजनासहित लगानी भित्त्याउन पनि आह्वान गरेका छन् । विदेशमा रहेका नेपालीको सीप, प्रविधि र लगानी भित्त्याउन प्रदेश सरकार आतुर रहेको धारणा व्यक्त गर्दै उनले लगानीमैत्री कानुन बनाउन सक्दो सहयोग गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरे ।

समाजको सम्पन्न चौथो महाधिवेशनले मुकुन्द हुङ्गनाको अध्यक्षतामा नयाँ कार्य समिति सर्वसम्मत गठन गरेको छ ।

सबैको..

राष्ट्रपतीय व्यवस्थाभन्दा अघि राष्ट्रप्रमुखका रुपमा राजा आउने चलन थियो ।

राष्ट्रपतिलाई नवदुर्गा मन्दिरका वनमालाहरूले नवदुर्गाको पूजा एवं दर्शन गराएका थिए । राष्ट्रपति पौडेलले नवदुर्गा देवगणका मूर्ति अवलोकन गरी दर्शन गरेका थिए । राष्ट्रपति पौडेलले नवदुर्गा भवानीको जमरा एवं टीका, प्रसाद, फूलमाला, बिमिरो र पञ्चरङ्गी धागो ग्रहण गरेका थिए ।

नवदुर्गाका २८ जना देवगण, पुजारी तथा तलेजुका मूल नाइकेलाई उनले दक्षिणासमेत प्रदान गरे । राष्ट्रपतिलाई तलेजुका मूल नाइके नरेन्द्रप्रसाद जोशीले तलेजुको फूलमाला तथा प्रसाद प्रदान गरेका थिए ।

राष्ट्रपति नवदुर्गा मन्दिर आउँदा भक्तपुरबाट प्रतिनिधित्व गर्ने प्रदेश सांसद किरण थापालगायतका प्रदेश सांसदहरु तथा नगरपालिकाका प्रमुख तथा उपप्रमुखहरु स्वागतमा बसेका थिए । साथै प्रमुख जिल्ला अधिकारी रोशनीकुमारी श्रेष्ठ, सहायक प्रमुख जिल्ला अधिकारीलगायतका विशिष्ट व्यक्तित्वहरु, समाजसेवी तथा मन्दिरसँग सम्बन्धित विभिन्न व्यक्तिहरु पनि स्वागतका लागि बसेका थिए । तर भक्तपुर नगरपालिकाका प्रमुख, उपप्रमुख वडाअध्यक्षहरु तथा पार्टी प्रतिनिधिहरु कोही पनि उपस्थित थिएनन् । पूर्णिमासँगै शनिवारदेखि यो वर्षको दसैँ समाप्त भएको छ । आश्विन शुक्ल पूर्णिमाका दिन मनाइने कोजाग्रत पूर्णिमा साँझ सम्पन्नताकी देवी महालक्ष्मीको पूजा आराधना गरी रातभर जाग्राम बसेर मनाएसँगै दसैँ समापन हुन्छ ।

भूमिसँग....

हजारसहित सम्मानपत्रद्वारा सम्मान गरेा कार्यक्रममा वरिष्ठ अधिवक्ता कृष्णप्रसाद भण्डारी, पूर्व न्यायाधीश गौरीबहादुर कार्की, ज्योतिषशास्त्री वीरेन्द्रप्रसाद कायस्थ, सम्मानित कार्टुनिष्ट मोहनश्याम खोकना, शिक्षाकर्मी मानन्धर, इञ्जनीयर श्रेष्ठ, जनगायक श्रेष्ठलगायतले भाषाको महत्वबारे चर्चा गर्दै भाषाले नै इतिहास र पहिचान बोक्ने बताए।

वरिष्ठ मनोरोग चिकित्सक डा धनरत्न शाक्य, जलस्रोत अध्येता रत्नसंसार श्रेष्ठ, भक्तपुर क्यान्सर अस्पतालका वरिष्ठ चिकित्सक प्रा डा ऋषिकेशनारायण श्रेष्ठ, सीमा अध्येता रतन भण्डारी, ‘ जनमत’ साहित्यिक पत्रिकाका सम्पादक मोहन दुवाल, नेवार संस्कृतिका अभियानकर्मी रामविन्दु श्रेष्ठ, वन विज्ञान तथा वातावरण विज्ञानका अध्येता रोशन शेरचन, योगेन्द्रमान बिजुक्छे, नेपालभाषा साहित्य तःमुंज्याकी रत्ना डङ्गेल, महन्त महर्जन, समितिका अध्यक्ष बलराम सिबञ्जारलगायतले देशको परिवर्तनमा नेपाल भाषा र साहित्यको योगदानकाबारेमा चर्चा गरेका थिए।

कार्यक्रममा साहित्यकारबाट कथा, कविता, निबन्ध र गीतहरू प्रस्तुत गरेका थिए भने एकाङ्की, नाटक, प्रहसन, नृत्यलगायत प्रतिस्पर्धात्मक साँस्कृतिक विधाहरू प्रस्तुत गरिएको थियो।

सराय..

मुसिकोटको जोगिथुम, छत्रदेवालय, अर्जै, घमिर, धुकोट, चोर्योगा, अमरपुर, धागिथुमलगायत स्थान सराय नाचका लागि निकै प्रख्यात स्थलका रुपमा परिचित छन् । एकादशीदेखि पूर्णिमाका दिनसम्म यी स्थानमा हजारौँ मानिस मेला हेर्न र सराय नाचनका लागि घुइँचो लाग्ने गर्दछ ।

स्थानीयमात्र हैन जिल्ला बाहिर रहेका व्यक्ति पनि यहाँको सराय नाच हेर्नका लागि आउने गर्दछन् । सबै मानिसको एकै ठाउँमा जमघट

हुने र वर्षौंदेखिका पुराना आफन्त र साथीभाइसँग पनि भेटघाट हुने भएका कारण मानिसको बाक्लो उपस्थिति हुने गर्दछ ।

रुमाल र तरबार नचाएर एकआपसमा खुसी साटासाट गरेर सराय नाच नाचिन्छ । संस्कृतिको जगेँनासँगै नयाँपुस्तालाई सराए नाचको महत्वबारे जानकारी गराउने उदेश्यले गुल्मीका युवाले परम्परागत संस्कृतिको जगेर्नामा लागेको मुसिकोट युवा क्लबका अध्यक्ष वसन्त अधिकारीले बताए ।

मन्दिरमा चढाइएका खोडा र दसैँका वेलामा राखिएका जमराको माला र धोती पासासहितको एउटै पहिरन लगाएर सराय नाच प्रदर्शन गर्ने प्रचलन छ ।

कतिपय लहैलहैमा हातमा रुमालको सहायताले पनि सराय नाचमा फुम्सी रहेका हुन्छन् । पछिल्लो समयमा नयाँपुस्ताले अनुशरण नगर्दा सराय लोप हुने अवस्थामा पुन थालेको स्थानीय हरि धिमिरेले बताए ।

इस्मा गाउँपालिकाअन्तर्गत ताल्टुडमा पनि युवाले स्थानीयस्तरमै आपसमा सहयोग उठाएर सराय नाचको संरक्षण गर्दै आएको स्थानीय राजेन्द्रविक्रम कुँवरले बताए ।

उनले पछिल्लो समय सराय खेल्नेभन्दा हेर्नेको सङ्ख्या धेरै भएपछि यसपटकको दसैँका अवसरमा अभियान नै चलाएर सराय नाच संरक्षणमा युवा परिचालन भएको बताए । स्थानीय कुँवरले पुराना पुस्ता सकिँदै जाँदा पुराना कलासंस्कृति पनि हराउँदै जाने सङ्ट पैदा भएको जनाउँदै यसको संरक्षणमा सबै लाग्नुपर्नेमा जोड दिए ।

मन्दिरमा राखिएका तरबार निकालेर तिनै तरबारलाई घुमाउँदै एकआपसमा जोडिएर सराय नाच्ने गरिन्छ । सराय नाच धेरैजसो गुल्मीलगायत अर्घाखाँची, कपिलवस्तु, दाङ, प्यूठानलगनयतका जिल्लाका कोट र शाक्तिपिठमा नाच्ने प्रचलन छ । यसरी सराय नाच्दा देवी भगवती प्रसन्न हुने जनविश्वास छ ।

सम्पदा...

आफूले नेपाल भ्रमण गरेको स्मरण गर्दै नेपालको प्राकृतिक सौन्दर्य र सम्पदाबाट आफू मन्त्रमुग्ध भएको बताए ।

महासचिव गुटेरेसले नेपाल सन् २०२६ सम्ममा अतिकम विकसित मुलुकबाट स्तरोन्नति हुन लागेको बताउँदै यस्ता ऐतिहासिक सम्पदाले पर्यटकलाई आकर्षित गरी राष्ट्रिय अर्थतन्त्रमा योगदान गर्न सक्ने बताए । साथै उनले नेपालको शान्ति प्रक्रियाका बाँकी काम टुह्याउन राजनीतिक दलले गरेका प्रयत्नप्रति खुसी व्यक्त गरे ।

मल्लकालिन....

दरबारको राजदण्डलाई सम्मिलित गराएर नगर परिक्रमा गराईन्छ । विशेषगरी यो जात्रामा नायः पःमां (तात्कालीन दरबारका प्रमुख प्रशासक, श्रेष्ठ थरका), कर्माचार्य, जोशी, कुटु, प्याथः (प्रजापति), खड्गी समुदायको प्रत्यक्ष संलग्नता रहन्छ ।

जात्रामा महानवमीको राति तलेजुमा बलि दिइएको खःम्येको (राँगाको) टाउको समेत नगर परिक्रमा गराई प्रदर्शन गरिन्छ । जात्राका अवसरमा वालकुमारीमा भुईँफसी (कुभिण्डो) मार हानेर बली दिईन्छ । बली दिइएको कुभिण्डो प्रसादकोरुपमा लिए रोगबाट बच्न सकिने जनविश्वास रहेको छ । जात्राको अन्तिममा भुईँफसी मार हान्ने भएकाले यसलाई भुईँफसी पालेगु जात्रा पनि भनिन्छ ।

मध्यकालमा थिमी स्वशासित (भक्तपुर नियन्त्रित) राज्य थियो । यसको सिमाना पूर्वमा निकोसेरा, पश्चिममा पुरानो सिनामंगल (एशरपोर्ट पारी), उत्तरमा मूलपानी वारी र दक्षिणमा ललितपुरको लुभु वारीसम्म फैलिएको बताइन्छ ।

तत्कालिन राज्यको प्रमुख प्रशासकीय केन्द्र हालको लायकू (आदर्श मावि) भएको सन्दर्भ अहिले पनि नेपाल सरकारबाट लायकुमा नायः पःमाको नियुक्ती गरिँदै आएकोछ । थिमी लायकूका

हाल नायः पःमां श्यामकाजी पःमां श्रेष्ठ हुन् । जसरी नायः पःमां को अर्थ प्रधानहरुको अध्यक्ष अर्थात साधारणतया उहिलेको दरबारिया प्रधानमन्त्री जस्तै हो ।

थिमी स्वशासित राज्यमा जोशी, कर्माचार्य, श्रेष्ठ, प्रजापति, कुटु, प्याथः, खड्गी, कपाली तथा अन्य समुदायको आवद्धता थियो । श्रेष्ठ थर मध्ये छुँ, खुटेखाटे, प्यात्या लगायतको आवद्धता दरबारिया प्रशासकको रुपमा र कुटु/प्याथः समुदाय सैनिकको रुपमा दरबारमा थिए भने खड्गी समुदायले खाँ सम्बन्धीको काम गर्ने, बाजा बजाउने र कपाली समुदायले म्वायली बाजा बनाउनेको रुपमा काम गर्थे ।

मल्लकालीन युद्धकलाको भ्रूभल्को दिने खाँ पिहांवइगु जात्रा सामावेशी प्रकृतिको भएकोले उहिलेको राज्य पनि समृद्ध र समावेशी दृष्टिकोणले सञ्चालन भएको अनुमान लगाउन सकिन्छ ।

नेपालीहरूको....

भइरहेको वसाईसराईलाई व्यवस्थित गर्नुपर्ने र अहिले भएको सरकारी विदाको एक चौथाइ विदा कटौती गर्नुपर्ने माग गरे । उनले भने, ‘नेपालीको सम्पत्तिको सीमाइन गर्न र विदेशमा सम्पत्ति राख्न नपाउने व्यवस्था गर्न जरुरी छ । किनभने अहिले पनि नेपालीहरूको विदेशमा सम्पत्ति भएको बाहिर आएको छ । नेपालीलाई योग्यता अनुसारको काम र काम अनुसारको ज्याला पाउने वन्दोवस्त गर्नुपर्छ । देशको सन्तुलित विकास गरी हाल भइरहेको वसाईसराईलाई व्यवस्थित गर्नुपर्छ । सरकारी विदा धेरै भएको जनगुनासो छ, यसलाई एक चौथाइ विदा कटौती गर्नुपर्छ ।’ सांसद सुवालले प्रधानमन्त्री, मन्त्री, सांसद र उच्च अधिकारी समेतले स्वयंसेवी भावनामा काम गर्नुपर्ने बताए ।

६२ औँ....

कार्यक्रममा विराट नेपाल भाषा साहित्य सम्मेलन गुथिद्वारा प्रकाशित ह्याउँवाला विमोचन गरिएको थियो । सम्मेलनको उद्घाटन गर्दै वरिष्ठ कवि योगेन्द्र प्रधानले जातीय वर्चस्व र स्वार्थका लागि राम्रो नराम्रो काम भएको बताए । नेवा: जाति, साहित्य राजनीति आर्थिक सांस्कृतिक रुपमा विराट गुथिले महत्त्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गरेको बताउँदै उनले अरूको जात, धर्म र भाषा एवं विभिन्न जातजातिको स्वाभिमनलाई सम्मान गर्नुपर्नेमा जोड दिए ।

विराट गुथिका अध्यक्ष महेन्द्रगोपाल कर्मचार्यको सभापतित्वमा सम्पन्न कार्यक्रममा रामेश्वर श्रेष्ठ, अर्जुन महर्जन, सिनामा महर्जन, ज्ञानेन्द्ररत्न बज्राचार्य, दिलकुमारी डंगोल, उर्मिला डंगोल, जितेन्द्र श्रेष्ठ रसिक, वसन्त नकमी, मिनवा शर्मा, जीवनपति श्रेष्ठ, मिमला शर्मा, सुरेश सैजु, प्रिन्त, सकुन्तला महर्जनले नेपाल भाषाको कविता वाचन गरेको थियो ।

त्यस्तै लक्ष्मीचन्द्र बज्राचार्य, रीता महर्जन ऋतुरमेश मानन्धर, रेणु श्रेष्ठ, बाबुकाजी सुवाल, सुरेन्द्रलाल भुजु, हरिगोविन्द भोमि, दिव्या बज्राचार्य, राजेश्वरी राजोपाध्याय, बडी वेदना लेखमा ओमनरहरी श्रेष्ठ, केनकुमार, कृष्ण प्रजापति, महर्जन रत्न र सुरेश प्रधानले कथा वाचन गरेको थियो ।

गुथिका सचिव प्रदीपरत्न शाक्य, विराट गुथिका सल्लाहकार त्रिरत्न शाक्य कोषाध्यक्ष रामगोपाल चगुठी, सह सचिव सुलोचना सैजुलगायतले

विराट गुथिवारे आ-आफ्नो विचार राखेको थियो ।

रगत...

परिवारलाई रित्तो फर्कनुपर्ने अवस्था भने नआएको बताए।

सहमहामन्त्री थापाले भने, “यतिखेर देशव्यापी रुपमै रगतको अभाव चुलिएको छ । दसैँका कारण रक्तदान कार्यक्रम हुन सकेको छैन, भक्तपुरमा पनि रगतको अभाव छ, दैनिक ३० देखि ३५ पिन्ट रगत उपलब्ध गराउँदै आएका छौँ, तर माग भने दैनिक एक सय ५० पिन्टसम्म हुने गरेको छ, रगत लिन भक्तपुर आउनेलाई एक पिन्ट मात्रै भएपछि दिएका छौँ, रित्तो फर्कनु परेको छैन ।”

रक्तदान नहुँदा आपत्कालीन अवस्थाका विरामीका लागि रेडक्रसले रक्तदाताहरूलाई फोन गरेर बोलाउँदै रगत सङ्कलन गरेर पठाउने गरेको थापाले बताए । भक्तपुरमा मात्रै नभई काठमाडौँ उपत्यकालगायत काभ्रेपलाञ्चोक र उपत्यकाबाहिरवाट समेत रगत लिन भक्तपुर आउने हुँदा भक्तपुरमा माग बढी देखिएको हो । उनले आफ्नो एक पिन्ट रगतले अरूको ज्यान बाँच्ने भएकाले यो पुण्य काममा रक्तदान गरेर सहयोग गर्न सबैमा आह्वान गरे ।

भक्तपुरमा रगतको माग बढेको र रक्तदान हुन छाडेपछि रक्तदाताको लिष्ट हेर्दै दातालाई बोलाएर रक्तदान गराएर सङ्कलन गर्नु परिरहेको नेपाल रेडक्रस सोसाइटी केन्द्रीय पार्षद सुशील बस्नेतले जानकारी दिए ।

उनका अनुसार ठूला अस्पतालमा दसैँको समयमा ठूला शल्यक्रिया नभए पनि रक्त क्यान्सरका विरामी, दुर्घटनाका विरामी र डेङ्गुका विरामीका लागि रगतको माग बढेको छ । डेङ्गुका विरामी बढ्दै गएपछि रगतको माग पनि बढ्दै गएको हो भन्दै उनले दैनिक एक सय ५० जना रगत लिन कार्यालयमै आउने र रगत माग्दै सयौँ कल फोन आउने गरेको बताए। रासस

मुस्लिम...

छा टीका थाप्दा मैले मान्ने हिन्दु समुदायका मान्यजनलाई खुसी मिल्छ र उहाँहरू खुसी हुँदा मलाई पनि खुसी मिल्छ भने त्यो खुसीमा किन सहभागी नहुने?’

मुस्लिम अगुवा मन्सुरीले मुस्लिमका चाडपर्व ईद, वकरईद, मोहर्रम तथा मोहम्मद डे मा हिन्दु समुदायका मान्यजनलाई बोलाएर उनीहरूसँग रमाउने गरेको बताए। बाँकेमा हिन्दु र मुस्लिम समुदायले वर्षौंदेखि एकआपसमा मिलेर दुवै समुदायका चाडपर्व मनाउँदै आएको उनको भनाइ छ। सोही प्रकारले बाँकेका वरिष्ठ समाजसेवी तथा मुस्लिम अगुवा प्रवेजअलि सिद्धिकीले पनि दसैँमा हिन्द समुदायका आफन्त र मान्यजनबाट टीका ग्रहण गरेका छन्। उनले आफूले टीका र जमरा ग्रहण गरेपश्चात आफुभन्दा सानालाई टीका लगाएर आशीर्वाद दिए। सिद्धिकी वर्षौंदेखि हिन्दु समुदायले मनाउने सबै प्रकारका चाडपर्वलाई मान्दै र रमाउँदै आइरहेका छन्। पर्वका बेला एकअर्कासँग मिलेर खुसी साट्ने गरेको उनको भनाइ छ। हिन्दुले मुस्लिमको चाडमा सहभागी हुने र मुस्लिमले हिन्दुको चाडपर्वमा सहभागी हुने यहाँको परम्परा बनिस्केको अगुवा सिद्धिकीले बताए। अर्का मुस्लिम अगुवा रहमान

मियाँले पनि मान्यजनबाट दसैँमा टीका र जमरा लगाएर आशीर्वाद लिएका छन्। रहमान मियाँले दुवै समुदायबीच अभूतपूर्व एकता र सदभाव रहेको भन्दै उक्त सदभाव विथोल्ने प्रयासमा लागे कहिल्यै पनि सफल नहुने बताए। वडादसैँका दिन मुस्लिम धर्मगुरु मौलाना अब्दुल जब्बार मन्जरीले वागेश्वरी मन्दिरका मूल महन्थ चन्द्रनाथ योगीलाई भेटेर दसैँको शुभकामना दिएका छन्। एकता र सदभावका लागि दुवै समुदायका धर्म गुरुले संयुक्त रूपमा सबै एकआपसमा मिलेर बस्न आग्रहसमेत गरेका छन्। रासस

विश्व...

तालिम प्रदान गर्नका साथै उपचारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड तय गर्दै आएको डा। पौडेल बताउछन् ।

उक्त सङ्घले जर्मनीको युनिभर्सिटी हस्पिटल हाइडलबर्गको सहयोगमा नेपाल पक्षाघात परियोजनासँग सहकार्य गरी काम गर्दै आएको छ । सन् २०१७ मा स्थापना भएको सङ्घले नेपालको पक्षाघातको वर्तमान अवस्था र त्यसको उपचारका लागि गरिने उपायको खोजी गर्दै आएको छ ।

यस्तै जिआइजेड, विश्व स्वास्थ्य सङ्गठनलगायत संस्थासँगको सहकार्यमा नेपाल पक्षाघातसम्बन्धी गाइडलाइन तय गर्ने काम गर्दै आएको उक्त सङ्घले पक्षाघातसम्बन्धी निर्देशिका चाँडो निर्माण गरी सरकारलाई हस्तान्तरण गर्ने तयारी गरेको छ । देशभरका १५ अस्पतालको पक्षाघातको अवस्थाबारे सूचीकरण गर्ने, विरामीको अवस्थाबारे जानकारी राख्नेलगायतका काम पनि सङ्घले गर्दै आएको छ ।

वरिष्ठ न्युरोलोजिस्टसमेत रहनुभएका डा पौडेल पक्षाघात भएकामध्ये एकातिहाइले अकालमा ज्यान गुमाउनुपरेको भन्दै यसलाई भयावह हुन नदिन सरकारले विशेष ध्यान दिनुपर्ने बताउछन् ।

“विश्वमा हरेक चार जनामा एक जनालाई र छ सेकेन्डमा एक जनालाई पक्षाघातको सम्भावना रहेको हुन्छ, यसबाट सजग हुनुपर्छ”, उहाँ भन्छन् । नेपालजस्तो अल्पविकासत र विकासोन्मुख देशमा पक्षाघातको दर बढी भएकाले सरकारले समयमै ध्यान दिनु जरुरी रहेकामा डा पौडेल जोड दिन्छन् । नेपालमा अहिले पक्षाघात भएकामध्ये १० प्रतिशतको मृत्यु हुने गरेको तथ्याङ्क छ ।

डा पौडेलका अनुसार उच्च रक्तचाप, मधुमेह, मोटोपन, धुमपान, निष्क्रिय जीवन पद्धति, असन्तुलित आहार र मृदुको चाल गडबढ हुँदा पक्षाघातको सम्भावना हुने भएकाले त्यसप्रति सतर्क रहनुपर्छ । सन्तुलन गुम्नु, अनुहार वाझ्ने हुनु, आँखाको ज्योति अचानक गुम्नु, बोली लरवराउनु, हातखुट्टा लुलो हुनु पक्षाघातको लक्षण भएको र यस्ता लक्षण देखिए साढे चार घण्टाभित्रै अस्पताल पुग्न सकेमात्र उपचार सम्भव रहेको डा पौडेल बताउछन् ।

पक्षाघात हुँदा शरीरमा रगत जम्ने भएकाले रगत पातलो बनाउने औषधि प्रयोग गरेर विरामीको उपचार गर्नुपर्ने र यसका अलावा विरामीलाई फिजियोथेरापी गर्नुपर्ने हुन्छ । नेपालमा भौगोलिक विकटता, सीमित स्रोत साधन र दक्ष जनशक्तिको अभावका कारण पक्षाघातको उपचारमा चुनौतीपूर्ण हुँदै गएको छ । समयमै रोग पहिचान गरेर उपचार गर्न सके उपचार सम्भव रहेको डा पौडेल बताउछन् ।

सामाजिक सञ्जाल प्रयोग गर्दा सतर्कता अपनाऔँ

सामाजिक सञ्जालमा:

- जातीय, धार्मिक र साम्प्रदायिक सद्भावमा खलल पुर्‍याउने,
- राष्ट्रिय सुरक्षा, राष्ट्रिय एकतामा आँच पुग्ने,
- कुनै व्यक्ति वा संस्थाको प्रतिष्ठा र आत्मसम्मानमा ठेस पुर्‍याउने,
- जातीय भेदभाव, छुवाछुत, श्रमप्रति अवहेलना हुने,
- शान्ति-सुरक्षामा खलल पुग्ने,
- प्रचलित कानुनले रोक लगाएका सामाग्रीहरु प्रकाशन वा प्रदर्शन गर्ने,
- जनमानसमा भ्रम सिर्जना गर्ने,
- जस्ता विषयबस्तु पोष्ट वा शेयर गर्नु हुँदैन।त्यस्ता कार्य कानूनत: दण्डनीय हुन्छन्।

नेपाल सरकार

विज्ञापन बोर्ड

* स्वतन्त्र पत्रकार, प्रकाशक/सम्पादक: विश्वराज किरात
* मो. ९८५१३१३६५७, ९८०३१६६५३३
* फ्याक्स नं. ५५४२९९४१
* विशेष प्रतिनिधि: आई. बी. लिब्बू
* प्रमुख व्यवस्थापक: बी.के. बान्तवा राई
* कानुनी सल्लाहकार: अधिवक्ता जुनमाया राई
*

G.P.O. Box No. ७४१२ * Charkhalroad, Dillibazar, Kathmandu
* email: sumnimaweekly@gmail.com
* कम्प्युटर : श्रीला मगर
* मुद्रण : शर्मिला प्रिन्टर्स, डल्लु, काठमाडौँ ।